

Adalet Ağaoğlu ile "Hayır" romanı ve "intihar" üzerine bir söyleşi

Umutsuzluğun umudu

YURDAGÜL ERKOCA

Adalet Ağaoğlu, son romanı "Hayır..."la, ilk iki kitabı "Ölmeye Yatmak" ve "Bir Düşün Gecesi" olan üçlemeyi tamamlamış oluyor. Geçen yılın "çok satan kitaplar" listelerinde yer alan "Hayır..."da "Ölmeye Yatmak"ın Doçent Aysel Dereli'si profesör olarak çıkıyor karşımıza. Yine sunulanı sorgulayan, kendi bilgisini oluşturmaya çalışan Prof. Aysel, bu kez "Yenins" aracılığıyla geleceği de arıyor.

Toplumbilimci Prof. Aysel'in hazırladığı "Aydın İntiharları ve Geleceğin Başkaldırısı" adlı akademik çalışması, neredeyse "Aydın İntiharları" başlıklı bir inceleme kitabını ortaya çıkartacak denli derinlemesine ve kapsamlı yer alıyor kitapta. Camus'nün "en ciddi felsefe sorunu" olarak kabul ettiği "intihar" konusunda konuşmayı öneriyoruz Ağaoğlu'na. Ve ilk sorumuz "Neden intihar?" oluyor.

AĞAOĞLU — Tarihboyu pek çok düşündürü, yazarı derinden ilgilendirmiş, bazılarında, hatta en karşı oldukları anda bir edim haline gelmiş bu olgu. Son otuz yedi yılda üç asker darbesi yemiş ve değişim sancılarını bu baskılar altında geçiren toplumumuzda aydın ya da değil, insanımızın belki de ilk kez bu kadar yoğunlukla yüzleşmek durumunda kaldığı bir olgu niteliği kazanmış olsa gerek. "Hayır..."daki intihar izliği, bir anlamda da bu olgunun yazarı tarafından sezilmesidir.

— Düşünce tarihinde yaşamaları intiharla sonuçlanan Stoacılar var. Ki bunlar, insanların kendi sonlarını kendilerinin belirlemeleri gerektiğini savunurlar. İntihara böylesi bir yaklaşım için siz ne diyorsunuz?

AĞAOĞLU — Stoacılık, tarih içinde evrildi. İnsanların kendi sonlarını kendilerinin belirlemesi gerektiği, yerini insanların kendi hayatlarını

AĞAOĞLU — "Hayır" romanında, çağımız insanının direnişini, başkaldırı yollarını ve seçeneklerini ele alıyor.

kendilerinin belirlemesi gibi durumlara bıraktı. Efendiye başkaldırı, sınıf mücadelesi, özgürleşme... Buna 'direniş' dendi. Ben roman yazarıyım ve düşünceyi hayatla birleştirmeye en yatkın alan olduğu için roman yazmayı severim. Bu bakımdan 'direniş'le de epey alışverişim oldu. Çünkü direniş insan hayatında tek yönlü bir durum değil.

— Prof. Aysel'in savunularından, kendi iç tartışmalarından yola çıkarsak gerçek aydının en geçerli seçeneği intihardır demek mümkün olur mu?

AĞAOĞLU — "Hayır..."da kendine başka bir yer, başka bir ufuk seçen de var, hayatta kalıp işini devlet-

ten ve resmi ideolojiden bağımsız olarak en iyi yapmaya çalışan da "Hayatın yakasını koyvermeyelim dostlarımız" deyip kendini pencereden aşağı bırakan da... Hayatta her şey kadar intihar da var. Roman önermez. Okuru düşünmeye çağırır. Hayat üstüne olduğu kadar ölüm üstüne de...

— Romanda Prof. Aysel'in ağzından, intiharla ilgili akademik çalışmaya geniş yer veriyorsunuz. Böyle bir düşünsel temele neden gerek duyduunuz?

AĞAOĞLU — Zamanımız üstüne yeterince düşünmüyoruz. Bizim için en önemli sorun günlük hayat

PORTRE/ADALET AĞAOĞLU Romanla dolu yaşam

1929 yılında Nallıhan'da doğdu, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitiren Ağaoğlu, 1951 yılında Ankara Radyosu'na girerek dramaturgluk, Radyo Tiyatrosu Müdürlüğü, TRT kurulduktan sonra da program uzmanlığı yaptı. 1953 yılında Ankara'da oynanan "Bir Piyes Yazalım" oyunu, ilk tiyatro denemesi oldu. Radyo oyunlarından "Yaşamak" Fransız ve Alman radyolarında da yayımlandı. İlk romanı "Ölmeye Yatmak" 1973'te yayımlandı. Diğer romanları; "Fikrimin İnce Gülü" (1976), "Bir Düşün Gecesi" (1979), Yaz Sonu (1980). Yazarın hikâye kitapları ise "Yüksek Gerilim" (1974), "Sessizliğin İlk Sesi" (1978), "Hadi Gidelim" (1982). Oyunları; "Evcilik Oyunu", "Çatıdaki Çatlak", "Sınırlarda", "Tombala", "Kendini Yazan Şarkı". The Readerss Encyclopedia of World Drama adlı tiyatro ansiklopedisinde, dünya tiyatro yazarları içinde yer alan Ağaoğlu, "Üç Oyun"la Türk Dil Kurumu 1974 Tiyatro Ödülü'nü, "Yüksek Gerilim" ile 1975 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, "Bir Düşün Gecesi"yle de 1979 Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı ve 1980 Madaralı Roman Ödülü'nü aldı.

olup çıktı. Salt günlük hayat içinde debelenip durursak hayatı nasıl anlamlandıracağız. Zaten anlamlandırılmıyor da. Yeni düşünceler yeni hareket alanları yaratmıyor, tam istediği gibi, düşünemez keşfedemez olup çıkıyoruz... Prof. Aysel umutsuzluğun umudunu yaratıyor bende. Ben bir bilim adamımızın, İsmail Beşikçi olayının üstünde bile yeterince durduğumuzu sanmıyorum.

Beşikçi olayının büyük önemde boyutları vardı. Resmi öğretisi nasıl bir öğretisi olursa olsun, o öğretmenlerin sultas altında bilim yapılamayacağı durumu var. "Üstünde durulmadı, çünkü altında Kürt sorunu...vardı" gibi

bir özür aramak... Budur işte resmi ideolojiyle uzlaşmak. Sonra da başında, TV'de günlerce Bulgaryada rehini tutulup Özal'ın özgürleştirdiği Aysel! Bundan büyük ikiyüzlülük olamaz... Romanın kahramanının toplumbilimci olması bir romana yedirilmesi kolay olmayan düşüncelerin irdelenişi bakımından olanaklar sağladı.

— "Bir Düşün Gecesi"nde de intiharı çağırılan bölümler vardı. Siz hiç intihar etmeyi düşündünüz mü?

AĞAOĞLU — Aşk, delilik, yaşlılık, özgürlük, cinayet, ölüm vb. üstüne düşündüğüm kadar düşünmüştür. Hayır henüz hiç denemedim. Ona bakarsanız ne aşkı kendi anladığım biçimde yaşadım, ne delirdim, ne cinayet işledim şimdiye kadar.

— İntihar, romanınızda bir başkaldırı olarak ele alınıyor. Bu tür bir başkaldırıyı da genellikle aydınlar seçiyor. Buna belli anlamlarda gücün tükenmesi de diyebilir miyiz? Başkaldırının başka biçimleri de var.

AĞAOĞLU — Romanda başkaldırı biçimlerini epey gösterdim sanıyorum. Bunun, üniversitelerdeki durumu var, bunun mahkemelerdeki durumu var, sokaktaki durumu, aşktaki durumu, ne bileyim kişiyi yemeye azmetmiş her şey karşın seker pembesi terlikler, gül goncalı çoraplar, mercan küpeler ve yeni bir insan düşüyle karşı durulmuş değişik durumlar var. Başka ne diyebilirim? Örgütlü savaşım?

Ama ben parti programı yazmıyorum ki... Düşünsel bir faaliyet sonucu intiharı, hayır hiç de gücün tükenmesi, yeniliş, kaçış gibi görme eğiliminde değilim. Tam karşıtı alçakgönüllülüğü hiç kaldırmayan güçlü bir başkaldırı intihar. Ancak gücü de anlamı da yapanından menkul. Güçsüzlük ya da kaçış demek kolay yol. Ben bunu diyemem, zorba bir yarıç yerinde olmak istemem. Başkaldırının her çeşidi insanın hakkıdır.

Devlet Opera ve Balesi'nde

Kültür Servisi — İstanbul Devlet Opera ve Balesi'nde sergilenen yeni oyunlar belirlendi. Donizetti'nin "Rita" ve F. Wolf-Ferrari'nin "Susanna'nın Sırrı" operaları 29 ocak cuma günü repertuvara katılıyor. Şubat ayında yeni çocuk operası "Bremen Mızıkacıları" sahnelenmeye başlayacak. Giuseppe Verdi'nin "Il Travatore" operası İtalyanca olarak mart ayında sergilenecek. Nisan ayında Puccini'nin "Il Tabaro" ve "Gianni Schicchi", mayıs ayında ise Gounod'un "Faust" operaları sahneleniyor. Cengiz Tanç'ın "İnsanın Yükselişi", Borodin'in "Prens Igor", Sibelius'un "Bebek" adlı baleleri de Oytun Turfanda tarafından şubat ayında sahneye konuluyor.

Aksyonov Krokodil'de

MOSKOVA (AP) — Sovyetler Birliği'nde yayımlanan mizah dergisi "Krokodil", ABD'ye iltica eden ve 1981'de Sovyet yurttaşlığından çıkarılan yazar Vasili Aksyonov'un bir yazısından bölümlere yer verdi. Krokodil'de yer alan bölümlerin, Aksyonov'un daha önce "Reader's Digest" dergisinde yayımlanan "Biz Amerikalıyız" başlıklı bir yazısından alındığı belirtildi. Krokodil'in, 1980'de ülkede ayrılışından bu yana Aksyonov'dan yazı yayımlayan ilk resmi Sovyet yayın organı olduğu öğrenildi. Aksyonov'un Sovyetler Birliği'nde yaşadığı ve gözden düşmediği sıralar toplam 5 milyon adet kitabı yayımlanmıştı. Sovyetler Birliği'nde 1979'da kapatılan

